

Nog minder ooievaars in Nederland in 1967

Door H. L. Schuilenburg - RIVON

Evenals in 1966 was het voorjaar koud, maar over het algemeen kwamen de ooievaars in 1967 toch wel op hun normale tijd aan, n.l. eind april, begin mei. Het eerste paartje arriveerde bij J. Mudde, Sliedrecht op 13/4 en 15/4. Bij J. Torenbos te Eexterzandvoort/Anlo, kwam het paartje gelijk aan op 25/4. Het broedresultaat is aanmerkelijk slechter dan in 1966, want slechts 28 jonge ooievaars vlogen uit (1966 = 42).

Er waren 18 nesten bewoond door paren (1966 = 28), waarvan 11 door broedparen (1966 = 18) en 7 door niet-broedparen (1966 = 10).

Voor zover bekend werden er 52 eieren gelegd (1966 = 92) waarvan er 6 niet uitkwamen en 9 werden uitgeworpen. Uit de overgebleven eieren werden 36 jongen geboren (1966 = 54). Hiervan gingen 8 jongen verloren (1966 = 12).

Er werden 10 nesten bewoond door solitairen (1966 = 6) en 13 nesten waren tijdelijk in gebruik (1966 = 20), terwijl om vier nesten gevechten werden geleverd (1966 = 7).

Het aantal ter beschikking staande ooievaarsnesten bedroeg in 1967 227 stuks, als volgt over de provincies verdeeld: Groningen 15, Friesland 32, Drente 35, Overijssel 37, Gelderland 37, Utrecht 9, Zuid-Holland 36, Noord-Holland 4, Zeeland 1 en Noord-Brabant 21 stuks.

In Friesland verdwenen 4 nesten, in Drente 1, Overijssel 3, Gelderland 4. Er werd in Friesland 1 nest te Steenwijk gebouwd door de Ned. Ver. tot Bescherming van Vogels en 2 nesten werden door de eigenaars vernieuwd. Dezelfde vereniging bouwde een nieuw nest te Zwinderen/Oosterhesselen en een nieuw nest werd gebouwd door F. A. Klok te Zuidlaren. In Overijssel bouwde dezelfde vereniging twee nieuwe nesten, te Wijhe en Giethoorn en in Gelderland een nieuw nest te Megen. In Zuid-Holland tenslotte werden er met medewerking van de Ned. Ver. tot Bescherming van Vogels nieuwe nesten gebouwd en gerestaureerd te Waddinxveen, Krimpen a/d IJssel, in de Diergaarde te Rotterdam (Blijdorp), te Woerden, Delft, Streefkerk, Oud-Alblas, Ameide, Dubbeldam en Dordrecht.

De Rijkspolitie te Haren/Onnen, berichtte, dat op het nest ter plaatse 3 jongen waren geboren, maar dat er 2 van waren gestorven.

Bij T. Torenbos te Eexterzandvoort/Anlo, waren jongen. Die zijn ± 15

juni dood uit het nest geworpen. Het was niet mogelijk vast te stellen hoeveel er oorspronkelijk geweest waren, want de jongen waren volkomen vergaan. Er waren 4 ooievaars bij het nest; 2 exemplaren vertrokken naar het gemeentehuis te Anlo; de twee anderen vertrokken later ook, waarna het nest verder onbewoond bleef.

Uit Meppel meldde de heer R. Schut: Aan het Nat. Hist. Museum Schonenwelle te Zwartsluis werd $\pm 1/7$ een dode jonge ooievaar ter preparering aangeboden, welke als verkeersslachtoffer te Apeldoorn was aangetroffen. Waarschijnlijk is dit een jong van het nest van de heer Schrijver te Terwolde, dat omstreeks die tijd verongelukte. Er waren daar aanvankelijk drie jongen, waarvan er één na ongeveer 2 weken werd uitgeworpen. Het 2e verongelukte.

Te Molenaarsgraaf overleed het vrouwtje en liet het mannetje met 4 jongen achter, die het doodde en uit het nest wierp.

Zwervende ooievaars werden gesignaleerd in Friesland. Volgens het Fries Dagblad van 18-7-1967 passeerden begin maart reeds enkele exemplaren op weg naar het noorden. Het Landbouw- en Coöp. Centrum „Oranjevond” meldde een exemplaar op 19/4.

A. R. de Vries zag te Nieuwehorne op 15/6 1 exemplaar en te Scherpenzeel (Fr.) 1 ex. H. H. Posthumus te Westellingwerf (Sonnega) zag 1 ex. op 5/6.

In Drente zag H. Keulen 20/5 2 ex. W. Wijnholds zag 1 ex. geregeld fourageren en te Oosterboer/Meppel zag de heer Hulsebos 1 ex. op 17/7. In Overijssel werden door J. Boverhof en J. v. Dijk, alsmede J. Gorissen 2 ex. in begin april enige dagen gezien. J. J. Arendshorst zag op 16/4 1 ex. H. H. v. d. Laan te Ittersum zag op 2/5 1 ex. langs de IJssel. L. Prikken zag te Onna/Steenwijkerwold op 14/4 1 ex.

In Gelderland zag G. v. d. Streek Jr. te Oldebroek 1 ex. en G. H. Luchtenbelt, Wapenveld/Heerde zag eind augustus 5 ex. bij zijn ooievaarsnest. Zuid-Holland. De burgemeester van Ameide berichtte dat tussen 25-27 mei 1 ex. nu op en dan op het nest kwam. G. Stout te Woerden zag 4/7 1 ex. boven Woerden.

In Noord-Brabant zag mevr. G. Buizer-de Lange te Sprang-Capelle 1 ex. op 4/5 en H. ten Horn te Raamsdonkveer 1 ex. op 3/6.

De heer Mudde uit Sliedrecht deelde ten slotte noch mede, dat zijn ooievaars pas op 23 september vertrokken, wat wel een uitzonderlijk late datum is.

Er volgt nu provinciegewijs een resumé van de verschillende gebeurtenissen op de nesten en andere bijzonderheden.

Groningen. Het nest te Bellingwolde bij C. Jipping, is voor het eerst in de geschiedenis onbewoond gebleven. De Rijkspolitie ter plaatse deelde mede dat de ruilverkavelingen bijna voltooid zijn, waardoor voedselgebied verloren is gegaan.

Aantal jonge ooievaars per provincie 1939-1967

Jaar	Groningen	Friesland	Drente	Overijssel	Gelderland	Utrecht	N.-Holland	Z.-Holland	Zeeland	N.-Brabant	Limburg	Totaal aantal jongen	Aantal door paren bewoonde nesten	Gemiddeld aantal jongen per bewoond nest
1939	98	168	185	85	99	29	6	64	—	89	—	823	316	2.60
1950	42	30	42	24	14	10	—	14	—	21	—	197	83	2.32
1955	8	9	26	17	11	3	—	10	—	10	—	94	57	1.65
1956	11	13	27	14	8	—	—	8	—	14	—	95	65	1.46
1957	11	18	31	15	14	12	—	18	—	24	—	143	73	2.—
1958	5	11	29	17	12	6	—	10	—	21	—	111	56	2.—
1959	9	5	36	14	11	7	—	12	—	20	—	114	50	2.28
1960	2	8	11	4	3	—	—	14	—	9	—	51	48	1.06
1961	9	7	12	7	2	—	—	11	—	27	—	85	46	1.87
1962	7	11	18	16	3	6	(2)*	13	—	31	—	107	50	2.01
1963	2	8	10	3	—	5	—	12	—	15	—	55	33	1.60
1964	3	11	10	7	—	—	—	11	—	18	—	60	29	2.07
1965	4	11	5	6	—	—	—	13	—	11	—	45	32	1.40
1966	—	5	9	—	2	—	—	10	—	16	—	42	28	1.50
1967	1	2	2	2	1	—	—	11	—	9	—	28	18	1.55

*) Dit zijn 2 in Artis geboren jongen, die niet zijn uitgevlogen en derhalve niet zijn meegeteld.

Friesland. Bij F. Antonides te Veenwoude/Dantumadeel was van 5/6 tot 30/6 een solitair op het nest.

Mevr. R. J. Riedstra te Rijperkerk heeft altijd een door een paartje bewoond nest gehad. Dit jaar slechts een solitair.

Het nest van K. Krol te Tjalleberd werd slechts tijdelijk bewoond door een solitair.

Op het ooievaarsnest van Y. G. Faber te Augustinusga/Achtkarspelen, vertoefde drie nachten een solitair.

Te Gorredijk/Opsterland zijn voor het eerst sinds jaren géén jongen uitgevlogen.

Drente. In het Hertenkamp te Roden zijn 2 geleewiekte ooievaars aanwezig, waarbij is geplaatst een 1 meter hoog nestwiel. Men wil hiermee trachten het nestwiel op een hoge paal het volgend jaar bewoond te krijgen. Op „De Klencke” te Oosterhesselen is dit jaar óók een solitair verschenen inplaats van het paartje.

Bij L. C. Binsbergen te Kolderveen/Nijeveen verscheen eveneens slechts één en bij G. Stegeman, Rouveen/Staphorst is twee dagen een solitair op het nest geweest.

R. v. Gerner te Buinen/Borger deelt mede thans geen enkele ooievaar meer gezien te hebben, zoals andere jaren wél gebeurde. Hij wijt dit aan het feit dat de ruilverkaveling en ontwatering thans voltooid zijn.

Een zeldzaam geval deed zich voor bij de heer Bulthuis te Zuidlaren. Zijn ooievaars arriveerden op 23/4 en 3/5. Door werkzaamheden ter plaatse, waarbij veel teerook en walm verspreid werd, verdwenen de vogels naar

een nieuw gebouwd nest bij F. A. Klok, dat een paar honderd meter verder ligt. Maar al spoedig was op beide nesten maar 1 ex. Op 28 juni verdwenen beide solitairen gezamenlijk naar het nest in de tuin van het gemeentehuis te Annen/Anlo. Wel werd er druk gepaard, maar dit had geen broedresultaat meer. 30/8 zijn deze vogels verdwenen.

Overijssel. Bij J. J. Arendshorst, Giethoorn, verscheen 16/4 1 ex. op het nest. Het werd door een groep meeuwen aangevallen en sloeg op de vlucht.

Bij B. O. Wolters, Marle/Wijhe, werd het nest, dat jarenlang door een paartje bewoond is geweest, nu door een solitair bezet. Met een tweede exemplaar, dat op het nest wilde landen, werd hevig gevochten.

Op het nest van de heer H. H. v. d. Laan te Ittersum speelde zich het volgende af: 25/4 2 ex. om \pm 11 uur. 1 ex. landde rechtstreeks op het nest en klepperde het andere weg. Die bleef rondvliegen, maar verdween tenslotte in de richting van Zalk. Het gelande ex. was geringd. Waarschijnlijk het andere ex. ook. Het eerste ex. bleef tot 13.15 uur op het nest. Ging weer hoog in de lucht weg, kwam terug en vloog dan in noordelijke richting weg. Van 4 op 5 mei overnachtte 1 ex. op het nest. Nadien geen ooievaars meer gezien te Ittersum.

B. G. J. Last te Grafhorst/IJsselmuiden kwam eind april 1 ex. op het nest en bleef tot, in mei een paartje verscheen, waarvan 1 ex. geringd was. Er werd hevig om het nest gevochten en de solitair moest tenslotte het veld ruimen. Dagenlang deed hij 3-4 maal een aanval op het nest.

Gelderland. Bij G. H. Luchtenbelt te Wapenveld/Heerde kwam op 3/6 een vreemd ex. de broedende vogel van het nest jagen, en werden de twee eieren uitgeworpen. Er werd weer gepaard, maar geen resultaat meer bereikt.

Noord-Holland. Mevr. L. van 't Sant meldt: In het hertenkamp te Heemstede staat een ooievaarsnest. 8/5 kwam er een ooievaar met een koperen ring om de poot op dit nest. Deze zocht zelfs voer in het hertenkamp en nam van het publiek brood aan. De *koperen ring* en het gedrag doen vermoeden, dat deze vogel in gevangenschap staat geleefd heeft. Hij was niet steeds aanwezig en werd \pm 25/7 voor het laatst gezien. Een 2e ex. zou in juni of juli even op het nest geweest zijn. Men heeft de vogel takjes op het nest zien brengen. Mevr. T. Bloem-Margadant deelde haar mede, dat deze vogel ook in Oostzaan en Knollendam was gesignaleerd door vogelwachter Visser.

Zuid-Holland. In Ameide heeft gedurende enkele dagen een ex. op het nest gestaan.

Het nest te Oudewater werd dit jaar slechts van 25/4 tot 24/7 door een solitair bewoond.

Bij mevr. M. A. Oosterbeek te Papendrecht, huisde een paartje van eind april tot begin augustus. Juist op de vertrekdatum werd een paartje ge-

signaleerd op het nieuwe nest van J. N. Eikelenboom te Oud-Alblas. Dit was nog begin september aanwezig.

Bij K. Hoorn, Streefkerk, werd in het voorjaar het oude nest verwijderd en een nieuw gemaakt. Het bleek zelfs met een ladderwagen onmogelijk het nest op de oude plaats aan te brengen. Het werd op een andere plaats op de nok van het kerkdak aangebracht. Er waren toen ongeveer een week 2 ex. op het nest en in de nabijheid er van.

De burgemeester van Leerdam berichtte: 24/8 werd een der jongen uitgeworpen. Het kwam heelhuids beneden en liep het politiebureau binnen. Na onderzoek bleek, dat het jong sterk ondervoed was. Het is naar de Diergaarde Blijdorp te Rotterdam gebracht.

J. Mudde, Sliedrecht meldt: 2e Pinksterdag gevecht met 2 vreemde ex., dat 1½ duurde. De eerste bewoners waren de winnaars. De eieren waren niet beschadigd. Resultaat: 4 jongen.

Uit Wijngaarden meldt E. Snoep: Begin mei 1 ex. op nest, af en toe weg. Sinds 13/5 steeds op het nest. Nadien af en toe op nest tot einde juli.

Utrecht. Het nest van A. Mulder aan de Gageldijk te Utrecht, dat jarenlang door paartje bewoond werd, werd dit jaar gedurende enkele weken door een solitair bewoond.

Noord-Brabant. Het nest te Raamsdonksveer, fam. H. ten Horn, is voor het eerst sinds jaren onbewoond gebleven. 1 ex. is begin juni een half uur op het nest geweest.

Het nest bij de heer A. Rombout te Almkerk werd dit jaar slechts door een solitair bezet. Het was in 1966 nog door een paartje bewoond.

Bij M. Raams was het nest dit jaar eveneens leeg, nadat er verleden jaar met succes was gebroed.

B. de Graaf, Meeuwen/Eethen, deelt mede: door herverkaveling is het voedselterrein sterk verminderd; 1 ex. even op nest geweest. Sinds mensenhugenis is dit nest altijd door een paartje bewoond geweest.

Overzicht van de door paren bewoonde nesten:	Aantal jongen:
<i>Groningen:</i> Geref. Kerk, Onnen/Haren	
(meded. Rijkspolitie)	1
N. Renkema, Doezum/Grotegast	—
	— 1
<i>Friesland:</i> D. J. Maat, Luxwoude/Opsterland	2
R. de Vos, Gorredijk/Opsterland	—
	— 2
<i>Drente:</i> H. Veld, Nijeveen	2
Gemeentehuis Annen/Anlo	—
	— 2
<i>Overijssel:</i> H. v. d. Stouwe, Zalk/IJsselmuiden	—
G. J. Last, Grafhorst/IJsselmuiden	2
	— 2

<i>Gelderland:</i> R. Schrijver, Voorst/Terwolde	1	
G. H. Luchtenbelt, Wapenveld/Heerde	—	
		1
<i>Z.-Holland:</i> J. Mudde, Sliedrecht	4	
Ned. Herv. Kerk, Molenaarsgraaf	—	
Gemeentehuis, Leerdam	3	
Mevr. K. Oosterbeek-Baardwijk, Papendrecht	—	
Mevr. A. A. Gort-Ligthart (Fam. Stam),		
Kinderdijk	4	
	—	11
<i>N.-Brabant:</i> Pastoor J. C. v. d. Heyden, Hank/Dussen	3	
Kasteel-Raadhuis, Dussen	2	
Ned. Herv. Kerk, Drongelen		
(mej. S. R. Hermanides)	4	
	—	9
		—
Totaal		28 jongen

Een woord van hartelijke dank, aan allen die er toe hebben bijgedragen door hun mededelingen, dat dit rapport weer kon worden samengesteld, is zeker op zijn plaats, met name de nesteigenaren, de burgemeesters, de rijks- en gemeentepolitieambtenaren en de vele particulieren.

De heer G. Petter van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels een woord van speciale dank voor het vele, dat hij in het afgelopen seizoen weer heeft gedaan om voor de ooievaars goede nesten te behouden. Het RIVON hoopt ook in 1968 weer op aller medewerking te mogen rekenen.

- *H. L. Schuilenburg, RIVON, Laan van Beek en Royen 40-41, Zeist*